

Het nieuwe coalitieakkoord: doen wat nodig is

Klimaatverandering bedreigt de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen. Daarom moet de nieuwe regering doen wat nodig is: een boost geven aan de energietransitie. Het nieuwe coalitieakkoord biedt een goede aanzet, zeker qua ambities, maar de uitvoering is nog veel te mager. Er is daarom een uitgewerkt plan nodig zoals een resultaatverplichting voor sectoren. De nieuwe regering wil vooral met subsidies de energietransitie aanjagen, maar de overheid moet ook actief inzetten op verhoging van de CO2 prijs en wettelijke normering, zodat er minder subsidie hoeft te worden verstrekt. Het heeft immers geen pas om geld te lenen van de volgende generaties om de energietransitie te bekostigen die de huidige generatie twintig jaar geleden al had moeten inzetten.

Aanscherping van de klimaatdoelen is goed nieuws

In het nieuwe coalitieakkoord wordt de doelstelling voor 2030 aangescherpt tot 55% reductie. Om “reserve” te creëren wordt het beleid gericht op het halen van 60% reductie. In 2035 moet een reductie van 70% worden gehaald en in 2040 80%. Dit is goed nieuws want deze doelen zijn overeenkomstig met wat nodig is als bijdrage aan Parijs Akkoord. Deze doelen moeten wel als resultaatverplichtingen worden verankerd in de Klimaatwet.

Ministeries: een minister voor Natuur en Milieu

Er komt een aparte minister voor Klimaat en Energie, hetgeen de uitvoering van het beleid in een stroomversnelling kan brengen. Ook komt er een minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en een minister voor Natuur en Stikstof. Wij missen echter een minister van Milieu, want er is grote behoefte aan een minister die ervoor zorgt dat het beleid van andere ministeries binnen ecologische grenzen blijft en aan wie de Ecologische Autoriteit, die in het coalitieakkoord wordt aangekondigd, kan rapporteren. Ons voorstel: richt een ministerie van Natuur en Milieu op, waar ook biodiversiteit wordt ondergebracht.

Lange termijn visie is nodig

We missen een toekomstgerichte visie op het klimaatbeleid voor de langere termijn; er wordt bijvoorbeeld niets gezegd over aanpassing van de Klimaatwet en het benodigde beleid mbt het 2050 doel van netto nul uitstoot, zoals in de EU Klimaatwet vastgelegd. Ook missen we maatregelen om de samenhang van het klimaatbeleid en de consistentie van ander beleid met de klimaatdoelen te waarborgen

Uitvoering van het klimaatbeleid: betere garanties nodig

De nieuwe minister voor Klimaat en Energie krijgt een onafhankelijke wetenschappelijk Adviesraad, die beleid beoordeelt en erover adviseert. Wij hadden liever gezien dat een Klimaatautoriteit zou worden ingesteld, die binnen het kader van de Klimaatwet, toezicht houdt op de uitvoering, problemen signaleert en oplost. De uitvoering van het klimaatbeleid wordt dus niet bij een apolitieke instantie belegd, waardoor het risico groot is dat er opnieuw vertraging ontstaat in de uitvoering. We pleiten daarom voor een stevig mandaat voor de wetenschappelijke adviesraad, te vergelijken met het OMT, dat ook toezicht op de uitvoering inhoudt.

Handhaving: versterking te mager

In het coalitieakkoord staat te lezen: ‘we zorgen voor een schone en gezonde leefomgeving door het steviger aanpakken van milieucriminaliteit en milieurisico’s. Het rapport van de Adviescommissie Toezicht en handhaving (commissie Van Aartsen) wordt hierbij betrokken’.

Deze formulering baart ons zorgen omdat met een soortgelijk rapport uit 2008 (van de commissie-Mans), niets is gedaan. Ook wordt slechts €14 miljoen per jaar vanaf 2025 extra gereserveerd voor handhaving. Wij pleiten er daarom voor dat de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen integraal worden overgenomen.

Veel meer aandacht nodig voor beprijzing van CO2 en normstelling

Het coalitieakkoord voorziet in verhoging van de marginale heffing boven ETS (voor grote bedrijven). Ook wordt invoering van een bodemprijs genoemd (liefst met andere landen samen). Tenslotte gaat de BTW op groente en fruit naar 0. Dit zijn kleine stapjes in de goede richting. Echt grote stappen worden echter vooruit geschoven. Zo worden financiële prikkels voor fossiele brandstoffen niet beëindigd, maar er wordt slechts een onderzoek ingesteld. Dit is onbegrijpelijk.

Er worden dus een aantal kleine stappen gezet naar een hogere prijs voor CO2 en milieuaantasting, maar een systematische aanpak via herziening belastingstelsel, rekening rijden en het belasten van winsten uit fossiele activiteiten, etc. ontbreekt. Het adagium “de vervuiler betaalt” uit de preambule van het klimaathoofdstuk wordt niet waargemaakt. Het is eerder “de vervuiler ontvangt subsidie”.

Ook wordt normering te beperkt ingezet. We missen wettelijke normering voor inschakeling van energiecorporaties in wind- en zonneparken, voor het verplichten van recyclebare verpakking en voor duurzame financiering door financiële instellingen. Dit zijn maatregelen met impact die zonder normering onvoldoende effect sorteren.

Transitie naar een natuurinclusieve landbouw: gaat dat echt lukken met dit beleid?

De verhoging van de stikstof reductiedoelstelling naar 50% in 2030 (overeenkomstig advies Remkes) is lovenswaardig. Wel is het een raadsel hoe dit bereikt gaat worden. Opvallend is dat met geen woord over inkrimping van de veestapel wordt gesproken. Ook is onduidelijk wat men wil met de instelling van een grondbank. Die zou veel effectiever kunnen zijn als dit gekoppeld wordt aan een recht van koop voor de overheid bij alle grondtransacties. Ook het voorgenomen beleid m.b.t. vermindering pesticiden en stimulering biologische landbouw is onvoldoende in het licht van de EU voorstellen. Wat betreft het Nationaal Programma Landelijk Gebied spreken wij onze zorg uit over mogelijke spanningen tussen de minister van Landbouw en die van VRO. Wellicht zal de instelling van een Ecologische Autoriteit dit probleem oplossen, maar deze moet dan wel voldoende mandaat krijgen.

Een duurzame gebouwde omgeving: geld alleen is niet genoeg

Wij zijn verheugd te zien dat verduurzaming van woningen sterk wordt gestimuleerd. Er is voorlopig ruim €11 miljard gereserveerd uit het Klimaatfonds voor de gebouwde omgeving. Wij pleiten ervoor dat dit geld zodanig wordt ingezet dat ook voor lage inkomens de energietransitie betaalbaar wordt. Voor huurwoningen komen wel normeringen voor isolatie, maar voor koopwoningen ontbreken zulke maatregelen. Ook missen we vergroening van de gebouwde omgeving. Dit draagt bij aan het woongenot en helpt om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Tenslotte merken we op dat er nog geen aansluiting is gemaakt met het Europees beleid inzake de gebouwde omgeving.

Nederland koploper in klimaatneutrale industrie: hoopgevend

Ondanks slechts een marginale verhoging van de CO2 prijs voor de zware industrie, geven de bindende afspraken en tegenprestaties van bedrijven voor subsidiering, de programmatische invulling van het innovatiebeleid en de ambitieuze aanpak van de circulaire economie goede hoop op realisatie van de benodigde emissiereducties in de industrie. Aangegeven wordt dat het klimaatfonds alleen wordt ingezet voor de aanleg van de benodigde infrastructuur en niet voor de directe subsidiering van bedrijven. Als dat klopt, dan is dat goed nieuws. Veel zal echter afhangen van de uitwerking en uitvoering.

Klimaatneutrale mobiliteit: de hete brij van rekening rijden en de luchtvaart

Er worden goede intenties op termijn neergezet en veel maatregelen aangekondigd die op zich nuttig zijn. Maar over rekeningrijden wordt in het coalitieakkoord gemeld dat ‘voorbereidingen zullen worden getroffen’ voor de introductie van rekeningrijden in 2030, zonder differentiatie naar tijd, plaats en CO2 uitstoot. Dit zal in de komende regeerperiode dus geen effect sorteren. Dit geldt ook voor lucht- en scheepvaart. Ook is onduidelijk hoe het ‘behouden van de sterke hub functie van Schiphol’ kan worden verenigd met vermindering van de CO2 uitstoot en vermindering van de negatieve effecten op de leefomgeving. Wij juichen Investeren in ontwikkeling en productie van synthetische kerosine toe, maar op korte termijn is ontmoediging van vliegverkeer beslist nodig om de reductiedoelen te halen.

Kernenergie: eerst goed uitrekenen, dan pas subsidie

Het budget van €35 miljard omvat €5 miljard voor subsidiering van 2 kerncentrales; omdat er onvoldoende duidelijkheid is over de kosteneffectiviteit van en marktinteresse voor kerncentrales vinden wij deze reservering voorbarig. Als kernenergie wordt overwogen dan is een grondige analyse nodig van de kosten ervan in vergelijking met andere opties, de veiligheidsaspecten van het te kiezen reactortype, de opberging van radioactief afval en van de termijn waarop kernenergie inzetbaar is.

Verankering in de Grondwet moet beter

‘We zorgen voor een schone en gezonde leefomgeving’, zoals in het coalitieakkoord staat, is een verplichting die voortvloeit uit artikel 21 van de Grondwet. Dit artikel luidt: ‘De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu’. Dit in 1983 opgenomen artikel is echter vooral een intentieverklaring van de overheid om rekening te houden met het milieu in haar beleid. Het spreekt niet over het recht van de burger op een schoon milieu, en ook niet over datzelfde recht voor toekomstige generaties. We doen daarom een beroep op de coalitiepartners om artikel 21 zodanig te amenderen dat het recht van toekomstige generaties op een gezond leefmilieu daarin wordt vastgelegd en burgers zich op dit artikel kunnen beroepen als hun leefomgeving een bedreiging vormt voor hun gezondheid. Ook de in het coalitieakkoord vermelde generatietoets voor nieuw beleid kan daarmee zijn rechtsbasis vinden in de Grondwet.

Slot

Onze diepe zorg over de leefbaarheid van onze planeet voor toekomstige generaties noopt tot een kritische blik. Er staan veel goede dingen in het coalitieakkoord. Maar wordt ook alles gedaan wat echt nodig is? Wij vinden van niet. De dingen die ontbreken zijn niet revolutionair. Ze kunnen met wat politieke wil de komende jaren worden uitgevoerd. Het coalitieakkoord is gelukkig niet het laatste woord. Doorrekening door PBL moet nog plaatsvinden, het beleid moet door de nieuwe ministers worden uitgewerkt en het Parlement heeft nog veel mogelijkheden om aanpassing af te dwingen. Als Grootouders voor het Klimaat zullen we de politiek blijven wijzen op wat nodig is.